

اسناد مدفن حضرت زهرا(س) به روایت علامه عسکری(ره)

علامه عسکری می‌گوید: یکی از مورخان اهل سنت در کتاب «تاریخ المدينة المنورة» درباره محل دفن حضرت زهرا(س) آورده است...

علامه عسکری می‌گوید: یکی از مورخان اهل سنت در کتاب «تاریخ المدينة المنورة» درباره محل دفن حضرت زهرا(س) آورده است: امام صادق(ع) مکرر می‌فرمودند فاطمه(س) در خانه‌اش دفن شد که عمر بن عبدالعزیز آن را در مسجدالنبی(ص) داخل کرد.

به گزارش خبرنگار آیین و اندیشه خبرگزاری فارس، همزمان با فرا رسیدن ایام شهادت حضرت صدیقه طاهره سلام الله علیها، درباره مدفن پیکر مطهر این بانوی بزرگوار به روایت علامه سیدمرتضی عسکری از کتاب «دختر پیامبر(ص)» اشاره می‌شود که در ادامه می‌آید:

علامه عسکری(ره) می‌گوید: آخرین فرض و احتمال در مورد جایگاه دفن دختر بزرگوار پیامبر(ص)، خانه خود آن حضرت است، این احتمال از بهترین و معتبرترین اسناد ممکن برخوردار است؛ به این دلیل که همه روایات آن از بزرگان خاندان نبوت به دست ما رسیده است. امامان معصوم(ع) از خاندان نبوت، وارثان و حافظان اسرار مخفی این بیت بودند و تنها آن‌ها می‌دانستند که چگونه و در کجا مادر بزرگوارشان دختر پیامبر(ص) دفن شده است و در چه شرایطی این دفن اتفاق افتاده است. در واقع سند اصلی ما در اعتقاد به محل دفن دختر پیامبر(ص) گزارشات تاریخی و روایاتی است که از امامان اهل بیت(ع) به دست رسیده است. همچنین دلیل قاطع ما در برابر نقلیات مأخذ مکتب خلافت (که ما آن‌ها را به دلیل مشکل متون روایات و ضعف راویان آن‌ها ضعیف یا مردود می‌دانیم) همین اسناد است؛ زیرا معتقدیم ائمه اهل بیت(ع) افراد اصلی بیت نبوت بودند. آنها اهل آن خانه‌اند و فقط آن‌ها به درستی می‌دانند در آن خانه چه گذشته است.

اولین سندی که مسأله جایگاه قبر دختر پیامبر(ص) را به وضوح روشن می‌کند، کلماتی است که از امیرالمؤمنین(ع) در هنگام دفن دختر پیامبر(ص)، حضرت صدیقه طاهره(س)، به پیامبر اکرم(ص) خطاب شده است. البته این کلام برای ابراز شکوه و شکایت از امت به محضر حضرت رسول(ص) است نه تعیین مدفن دختر ایشان. اما در ضمن کلام، از دفن شدن ایشان در جوار پیامبر(ص) به صراحت سخن به میان می‌آید.

در نهج البلاغه و مأخذ درجه اول دیگر نقل شده است که امیرالمؤمنین(ع) عرضه داشت: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَنِّي وَ عَنِ ابْنَتِكَ التَّائِلَةِ فِي جَوَارِكِ وَ السَّرِيعَةِ الْحَقَّ يَكُ»؛ سلام بر تو ای رسول خدا! از طرف من و از طرف دختری که در همسایگی و جوار تو فرود آمده، دختری که زود به تو ملحق شده است. ابن شهر آشوب و علی بن عیسی اربلی نیز این نقل را معتبر دانسته، در کتاب «المناقب» خود آورده‌اند.

این عبارت در نقل کلینی روشن‌تر آمده است. ایشان از حضرت حسین(ع) نقل کرده است: آن‌گاه که دختر پیامبر(ص) رحلت کرد، امیرالمؤمنین(ع) ایشان را پنهانی دفن کرد و محل قبر را مخفی ساخت. سپس ایستاد و روی خود را به قبر پیامبر خدا(ص) گردانید و عرضه داشت: سلام بر تو باد ای رسول خدا(ص)! از جانب من و از جانب دختری که به زیارت تو آمده و در بقعه تو در خاک آرمیده است.

در نقل شیخ اجل(مفید)، شیخ الطائفه طوسی، ابن جریر طبری و ابن فثال نیشابوری «البائنة فی الثری ببقعتک» یا «الثابئة فی الثری ببقعتک» آمده است که باید «در خاک خفته در بقعه تو» یا «در خاک جای گرفته در بقعه تو» ترجمه شود که همان مضمون بالا را با روشنی بیشتری در بر دارند.

آنچه از حضرت امام حسن(ع) و حضرت امام حسین(ع) نقل شده و در جریان وصیت و دفن حضرت مجتبی(ع) آمده است و در گزارش وصیت طبق نقل کتاب «کافی» چنین آمده که ایشان به برادر بزرگوارشان فرمودند: «آنگاه که از دنیا رفتم، مقدمات دفن مرا فراهم کن. بعد جنازه‌ام را برای تجدید عهد به نزد قبر رسول خدا(ص) و بعد به نزد مادرم ببر. از آنجا به سوی بقیع حرکت بده و در بقیع دفن کن». پس به روشنی دیده می‌شود که پیکر مطهر امام مجتبی(ع) به نزد قبر پیامبر(ص) و در کنار آن، قبر مادرشان فاطمه(س) برای تجدید عهد برده شده، سپس برای دفن به بقیع منتقل شده است. در گزارش دوم از همین کتاب آمده بود: از آن پس حضرت حسین(ع) ایشان را (برای تجدید عهد) به نزد قبر مادر برده، بعد از آن از مسجد خارج کرده و در بقیع مدفون ساخت.

حضرت جعفر بن محمد (ع) از پدرشان حضرت امام باقر (ع) نقل می‌کنند: «دفن علی فاطمه رضی‌الله عنها لیلاً فی منزلها الذی دخل فی المسجد فقبرها عند باب المسجد»؛ علی (ع)، فاطمه (س) را شبانه در منزل خودش- که بعدها به مسجد داخل شد- دفن کرد.

گزارش دیگری مستقیماً از امام صادق (ع) در کتاب «تاریخ المدینة المنورة» نقل شده است: «عن جعفر بن محمد کان یقول: قیرت فاطمه رضی‌الله عنها فی بیته الذی ادخله عمر بن عبد العزیز فی المسجد؛ امام صادق (ع) مکرر می‌فرمود: فاطمه (س) در خانه‌اش دفن شد که عمر بن عبدالعزیز آن را در مسجد النبی (ص) داخل کرد.

همچنین روایتی از امام ابوالحسن علی بن موسی‌الرضا (ع) است که با اسناد متعدد در معتبرترین مآخذ شیعی از جمله کافی کلینی، تهذیب طوسی، من‌لایحضره الفقیه، عیون الاخبار و معانی الاخبار صدوق آمده است: «احمد بن ابی‌نصر بزنطی» می‌گوید: من از امام ابوالحسن الرضا (ع) در مورد محل قبر حضرت صدیقه طاهره (ع) سؤال کردم؛ فرمودند: دفنت فی بیته فلما زادت بنو امیه فی المسجد صارت فی المسجد؛ ایشان در خانه خودش دفن شد و آنگاه که بنی‌امیه، مسجد النبی را توسعه دادند، در داخل مسجد قرار گرفت.

بنابراین در میان همه نقل‌هایی که در مآخذ مختلف شیعی و غیرشیعی در مورد محل دفن دختر پیامبر (ص) وجود دارد و ما بسیاری از آن‌ها را از نظر سند و متن ارزیابی کردیم، این نقل از معتبرترین اسناد برخوردار است و شارحان و محققان بزرگ به صحت و شهرت آن گواهی داده‌اند.

حمیری متوفی قرن سوم، صاحب «قرب‌الاسناد» و صحابی حضرت عسکری (ع) روایتی از بزنطی نقل می‌کند که در واقع صورت تفصیلی روایت مشهور قبلی است. در این روایت هم بزنطی از امام ابوالحسن الرضا (ع) پرسش می‌کند که فاطمه (س) دختر پیامبر (ص) در کجا دفن شده است؟ حضرت فرمودند: شخصی همین مسأله را در مجلسی که عیسی بن موسی (القریشی) نیز حضور داشت، از امام جعفر بن محمد (ع) سؤال کرد. عیسی ادب را رعایت نکرد و نسبت به امام (ع) پیش‌دستی کرد و پاسخ داد: در بقیع دفن شده است. آن شخص به امام صادق (ع) عرضه داشت: شما چه می‌فرمایید؟ امام (ع) فرمودند: عیسی به تو جواب داد. او عرضه داشت: خدا کار شما را اصلاح کند! من با عیسی بن موسی چه کار دارم؛ از پدرانیت به من خبر بده، امام صادق (ع) فرمودند: ایشان در خانه خودشان دفن شده‌اند.

علی بن طاووس حسینی، عالم و محدث بزرگ قرن هفتم در یک روایت از امام هادی (ع) همین معنا را تأکید می‌کند؛ ایشان از کتاب «المسائل و أجوبتها عن الأئمة» نقل می‌کند که ابراهیم بن محمد همدانی، وکیل ناحیه و صحابی امام رضا و امام جواد و امام هادی علیهم‌السلام می‌گوید: من به محضر حضرت هادی (ع) نامه نوشتم و از ایشان درخواست کردم: «اگر صلاح می‌دانید، مرا از محل دفن مادران آگاه سازید که آیا در داخل مدینه (مسجد) است یا آن طور که مردم می‌گویند، در بقیع قرار دارد؟ آن حضرت در جواب، مکتوب فرمود: «هی مع جدی صلوات‌الله علیه؛ ایشان در کنار جدم رسول خدا (ع) مدفون هستند.

بدین‌ترتیب با نفی تمام احتمالات قبل و دلائل محکمی که برای اثبات آخرین احتمال (یعنی دفن شدن در خانه) عرضه کردیم راهی جز قبول این فرض وجود نخواهد داشت.